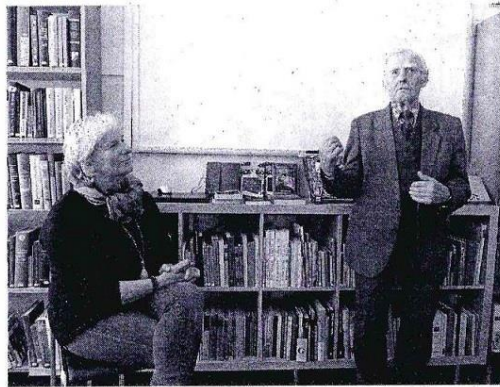
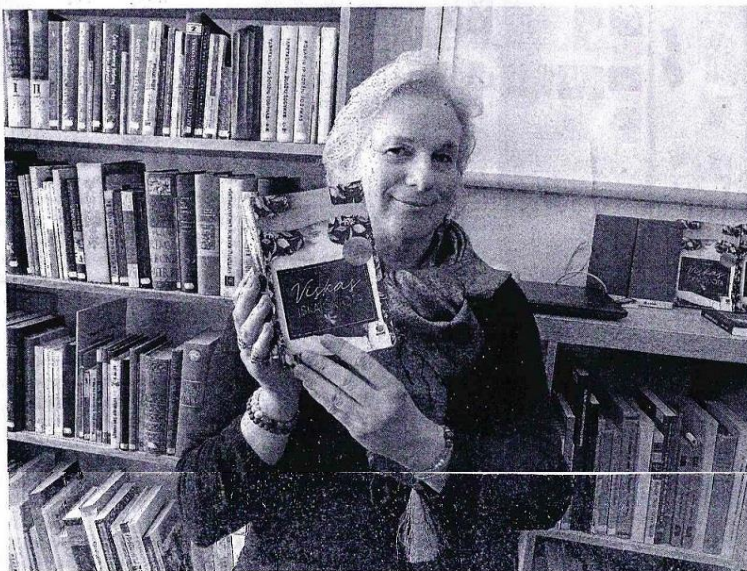

Rita Bany-Užtupaitė: „Skanaujant gyvenimą svarbu nepakenkti kitiems“

Kupiškėnas Pranas Jankauskas papasakojo savo prisiminimus apie Ritos Bany-Užtupaitės senelį Povilą, tėvą Vilijų ir dėdę Kazimierą, su kuriuo mokėsi Panevėžio muzikos mokykloje ir kurį laiką gyveno viename kambaryje. Autorės nuotraukos

PROFILIS

Rašytoja, vertėja Rita Bany-Užtupaitė Kupiškio viešojoje bibliotekoje.

„Dėkoju likimui, kad turėjau šaunų senelį su pasakomis ir tėvą, kuris išugdė meilę knygai“, – sakė žurnalistė, rašytoja ir vertėja Rita Bany-Užtupaitė, balandžio 13 dieną viešėjusi Kupiškio viešojoje bibliotekoje.

Viešnia buvo atvykusi pristatyti savo meilės ir juodojo humoro romano „Viskas įskaiciuota“.

**Banquoelė
ALEKSIENĖ-ANDRIJAUSKĖ**

ŠAKNYNS MILIŪNŲ KAIMĖ

Susitikimas su R. Bany-Užtupaitė buvo ne tik jos romano suktuvė, bet ir jauki prisiminimų popietė apie jai didžiausią įtaką padariusius žmones – senelį ir tėvą. Rašytoja sakė, kad iš jų paveldėjusi vitališkumą, humoro jausmą, optimistinį požiūrį į gyvenimą, kupiškėnišką tarmę.

„Ačiū, kad atėjote. Tėvelis šypsosi nuo debesies. Jis labai mylėjo Kupiškio kraštą, daug knygų yra jam paskyręs“, – džiaugėsi viešnia.

R. Bany-Užtupaitės tėvas Vilijus gimė Miliūnuose, prie Alizavos, Povilo Užtupo šeimoje. Augo su broliu ir dviem seserimis. Dar vienas broliukas mirė kūdikystė-

je. Anksti neteko motinos. Senelis Povilas vaikus skaitytį ir tėvą, kuris išugdė meilę knygai“, – sakė žurnalistė, rašytoja ir vertėja Rita Bany-Užtupaitė, balandžio 13 dieną viešėjusi Kupiškio viešojoje bibliotekoje.

„Senelis Povilas buvo labai stiprios dvasios. Niekada nelupo savo vaikų. Visus nesklandumus sugebėdavo išspręsti pasitelkęs humoro jausmą. Iš jo esu daug pasakų apie velnią girdėjusi. Aplink Kupiškį yra daug daubų ir kitokių objektų, turinčių šio mitologinio personažo vardą. Etninės kultūros tyrinėtojas Norbertas Vėlius yra konstatavęs, kad šiaurės rytų Lietuvoje buvo labai garbintos chitoninės požemio dievybės. Mūsų protėviai garbino velnią, kuris buvo smagus, atsakingas už muziką, linksmybes, už seksualumą, ir neturėjo nieko bendra su krikščionybės šėtonu. Prisimenu senelio pasaką apie velnią, kuris praskrisdavo virš Kupiškio bažnyčios, ir tuo metu sukskambėdavo jo genitalijos (vėlnio kiaušiniai), ne tuomet, kai reikia, bet kada tik nori. Kunigas pasipiktinęs sukviėtė vyrus, kad tą velnią sutramdytų. Jie pasidarė timpas ir pradėjo jį šaudyti. Šaudė tol, kol pavyko nudobti. Vėlnio kailis buvo apaugęs labai gražia vilna. Kupiškio moterys kailį nudyrė, o iš tos vilnos

priverpė siūlų ir primezgė visiems kojinių (punčekų), kurios nuo šalčio išgelbėjo visą miestą. Dar senelis pasakodavo apie žydą lapsardoko kapitoną. Seniau žydai nešiojo tokį ilgą apsiaustą, vadinamą lapsardoku. Iš kur jo tas pasakojimas, nežinia. Gal giminėje žydų būta, bet to niekas nepatvirtino. Esu girdėjusi, kad senelio Povilo tėvas carinės Rusijos imperijos laikais važiuodavo į Belgiją odų (skūrių) parduoti ir iš ten atsiveždavo visokių prekių. Mes nesame panašūs į žydus. Gal prosenelis buvo vienas iš pirmųjų lietuvių prekeivių? Man įdomu. Nei senelis, nei tėvas apie tai daugiau nieko nėra kalbėję. Jie buvo lietuviai, savo vaikams skiepijo lietuvišką dvasią.

Gaila, bet apie močiutę, giedotoją, beveik nieko nežinau. Jos mergautinė pavardė buvo Karcevičiūtė, gal ji turėjo lenkiško kraujo. Įdomu, kad mano tėvelis labai greitai išmoko lenkiškai. Gal ta kalba buvo jo kraujujė?

Mano mama kilusi iš Utenos krašto. Dirbo parduotuvėje ir buvo biznio žmogus. Tą verslumą gyslė iš jos, matyt, bus perėmęs mano brolis. Jis buvo sukūręs žurnalą leidybės kompaniją. Vėliau ją padavė. Ji iki šiol sėkmingai gyvuoją“, – pasakojo apie šeimą viešnia.

ĮSKIEPIJO PAGARBĄ KNYGAI

Jos tėvas ir senelis labai gerbė knygą, skatino vaikus skaityti ir elgtis pagarbiai su knygomis. „Knygos neimant skaityt neplovė rankų“, – perspėdavo mane ir brolių tėvelis. Šiais laikais knyga persikėlė į interneto erdvę. Man vis tiek maloniau ją liesti ir skaityti ne virtualioje erdvėje“, – tvirtino R. Bany-Užtupaitė.

Ji pridūrė, kad jos tėvas Vilijus Užtupa buvo baigęs žurnalistikos mokslus, stažavosi Maskvoje, Krokuvėje. Vilniaus universitete dėstė poligrafijos istoriją. Rašė knygas, buvo bibliofilas. Keisdavosi reiomis knygomis su draugais. Jai yra tekę su tėvu dalyvauti tame procese. Vėliau jis įkūrė leidyklą „Vilius“. Yra išleidęs Bernardo Brazdžionio poeziją. Buvo išvykęs į Jungtines Amerikos Valstijas.

Ten bendravęs su šiuo poetu. Padėjo jauniems rašytojams Valdui Papiėviui, Vaidotui Dauniui tvarkant leidybos reikalus. Leido almanachą „Sietynas“. Taip pat tėvas turėjo gerą balsą. Kaune baigė Juozo Gruodžio aukštesniąją muzikos mokyklą. Yra dainavęs Kauno muzikiniame teatre. Ilgus metus buvo choro „Perkūnas“ dainininkas.

Senatvėje susidomėjo miniatiūrinių knygelių leidyba.

„Mes sakydavome, kad tėtis daro lėlių knygytes. Tokią mažytę knygelę, skirtą Lietuvos tūkstantmečiui, jis yra padovanojęs princui Čarlziui. Tėtis buvo stambus žmogus, bet jo stori piršti sugebėdavo miniatiūrinės knygeles įrišti, suklijuoti, susiūti. Visą darydavo pats rankomis, tik makuotojai mažus tekstus sumaktuodavo. Taigi teisingas posakis, kad žmogui, dirbančiam mėgstamą darbą, ir Dievas padeda“, – kalbėjo R. Bany-Užtupaitė.

KŪRYBA – IŠ GYVENIMO DŽIAUGSMO

Ji yra ir vertėja iš anglų kalbos. Domisi sapnais. Yra išvertusi Roberto Bosnako knygą „Trumpas sapnų kursas“. Trejus metus gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose ir ten domėjosi šiais dalykais. Į sapnus žvelgia kitaip nei psichologai ar psichoterapeutai, bet pastarųjų požiūriu irgi neatmeta. Sapnai jai – tai pirmiausia žmogaus jausmu, emocijų, intuícijos pasireiškimas. Juk visi didieji atradimai pasaulyje buvo padaryti išvydus vizijas

sapnuose, ypač ryto metu. Taigi ne tuomet, kai žmogus sunkiai dirba, bet tada, kai atsipalaiduoja, prasi-veržia jo kūrybiškumas.

„Atkreipkite dėmesį į ryto sapnus. Jie gali būti raktas į didelius atradimus“, – buvo įsitikinusi viešnia.

„DAUGUMA RAŠYTOJŲ SAVO KŪRINIUS SUKURIA PER TRAUMAS, NEUROZES, VIDINIUS KONFLIKTUS, O AŠ DAUG KĄ MOKU PAVERTI JUOKAIS, NEPANIRTI Į SAVI-GRAUŽĄ.“

R. Bany-Užtupaitė yra išleidusi romaną „Niujorko dekameronas“, kuriame pasakojamas įvairios meilės istorijos ir nestinga juokingų situacijų. Toje knygoje, pasak autorės, jaučiasi senelio pasakų ir dėl anekdotų įtaka. Nevertsklenimas dėl kiekvienos gyvenimo smulkmenos jai yra perduotas per kraują.

„Dauguma rašytojų savo kūrinius sukuria per traumas, neurozes, vidinius konfliktus, o aš daug ką moku paversti juokais, nepanirti į savigraužą. Manau, kad ta savybė žmogui yra labai svarbi“, – teigė rašytoja.

R. Bany-Užtupaitė sakė, kad romanas „Viskas įskaiciuota“ gimė beveik kaip sapne. „Obuolio“ leidykla jos paprašė parašyti neįpareigojantį, lengvai skaitomą romaną, kurį galėtų perskaityti atostogų susiruošusios moterys ir nesunkiai pamiršti. Šiame romane pasak autorės, daug juokingų situacijų. Į gyvenimą žvelgiama su humoru, optimistiškai, neprisiriant prie blogų dalykų. Rašytoja prisipažino, kad toks optimistinis požiūris į gyvenimą gelbsti ir ją pačią įvairiose situacijose.

„Šios knygos siužetas paprastas. Pagrindinė jo herojė vadovė ugdytoja, kitus mokanti, kaip gyventi, užsidirbti ir pan., viską pasakoja pirmu asmeniu. Ji dar užsiminėja magija, burtais. Turi savo klientų ratą. Jos ateina pas ją ir pasakoja savo meilės istorijas. Kad iš jos patiria tokias istorijas? Liūdna statistika Lietuvoje – 1 vyrui tenka beveik 4 moterys. Dėl to niekas nekaltas. Susiklostė tokia geografinė ir politinė padėtis.“

Nuketla į 7 p.

Rita Bany-Užtupaitė: „Skanaujant gyvenimą svarbu nepakenkti kitiems“

Atkelta iš 5 p.

„Kodėl ištekęsios moterys leidžiasi į meilės nuotykius, irgi nesunku paaiškinti. Mat kai kurie vyrai yra „vedę“ sofos ir televizorius. Moterys trokšta dėmesio, įspūdių. Apskritai moterys yra gyvybingesnės, dažniau keliauja ir patiria įvairių nuotykių. Jų pilna

Viduržemio jūros, Egipto ir kituose kurortuose. Tos moterys nieko blogo nedaro. Jos supranta, kad tokie meilės romanai neturi ateities. Visgi po šios patirties jaučiasi tarsi gėlės, palaistytos dėmesiu. Grįžta. Ir jų vyrai dėl to lengviau.

Pagal žanrą šis romanas nėra intelektualus, lengvo stiliaus, bet jame

aš nevingiu Hermano Hesės, Umberto Eko citatų, nes tų autorių kūrybą gerai žinau. Taigi ši knygą rekomenduočiau perskaityti moterims, kurios skrenda atostogų ir ieško nuotykių, lengvo flirto“, – kalbėjo rašytoja.

R. Bany-Užtupaitė teigė pasigendanti žmonių optimizmo. Dauguma nuliūdę, kažkuo nepatenkin-

ti, dejuoja. Iš kur tas inkštymas, kai namų pristatyta, parduotuvės lūžta nuo prekių, galima visur keliauti. Ji teigė, kad tikrai nėra verkšlenoja.

„Visata padėkoti, Aukščiausiajam tik galiu, kad tokioje šeimoje užaugau, kad tokį ne eilinį tėvų turėjau, iš kurio paveldėjau optimizmą ir humoro jausmą“, – sakė rašytoja.

Ji palinkėjo visiems džiaugtis gyvenimu, nes jis yra trumpas. Juk kiekvienas gali šiek tiek atsipalaiduoti, papramogauti, daryti tai, kas patinka, lankytis teatre, kine, koncerte, įvairiose renginiuose. Labai svarbu dirbti mėgstamą darbą. Skanaujant gyvenimą svarbu nepakenkti kitiems.